

Barnehagens fysiske inne og utemiljø

KRITERIEOMRÅDER

Utvikling og organisering

Foto: Nils Petter Dale

Utvikling og organisering

For at et fint og funksjonelt fysisk miljø i barnehagen skal fungere i hverdagen og videreutvikles kontinuerlig er både motivasjon og kompetanse hos de ansatte viktig.

Måten man organiserer tid og rom på vil også være avgjørende både for hvordan det fysiske miljøet kan tas i bruk og for hvordan man kan lykkes i endringsprosesser.

Kriterier

Kriteriene om organisering, personal og kompetanse er utviklet som en hjelp til barnehager som ønsker å sette i gang en prosess med å utvikle og endre det fysiske miljøet.

Styrer/leder i barnehagen bør alltid være en pådriver og støtte i slike prosesser, og personalgruppa må finne motivasjon og inspirasjon til å delta i arbeidet og våge og tenke nytt.

Planlegges det større endringer bør også eier involveres.

Kriteriene gir gode innspill på hva som er viktig for å lykkes med en slik utviklingsprosess. Kriteriene må også sees i sammenheng med de øvrige kriteriene for barnehagens fysiske inne og utemiljø.

KRITERIER

- EIERSKAP
- STYRERS ROLLE
- PERSONALET'S ROLLE
- ORGANISERING AV ROM OG TID
- IDENTIFISERE BARRIERER
- KUNNSKAP OG KOMPETANSE

Eierskap

Med eierskap mener vi det å få med seg hele personalgruppa i utformingen og utviklingen av det fysiske miljøet i barnehagen.

Eierskap krever at alle i personalgruppa forstår tanken bak og verdien av utviklingen av det fysiske miljøet.

For å skape eierskap er det viktig at alle i personalet får mulighet til å komme med forslag og påvirke mål, metode og gjennomføring i prosessen.

VIKTIGE FAKTORER FOR EIERSKAP

FELLES FORSTÅELSE

En felles forståelse for hvorfor det fysiske miljøet er viktig, og praktiske erfaringer av hvordan barn tar miljøet i bruk til lek og aktivitet er avgjørende for å få alle med i utviklingsprosessen.

- En felles forståelse vil også gjøre at man unngår misforståelser, gnisninger, frustrasjoner og at personalet jobber med ulike mål og metoder.

MEDVIRKNING

- For å skape eierskap må alle i personalet få mulighet til å bidra med sin kompetanse, kreativitet og meninger og oppleve at de er med på å påvirke prosessen.

FELLESSKAP OG SAMHANDLING

Å jobbe praktisk sammen mot samme mål kan skape et godt fellesskap og en høy grad av eierskap i prosessen. Sjansen for å lykkes i et lengre perspektiv blir høyere.

PÅDRIVERE OG INSPIRATORER

Enkeltpersoner i personalgruppa som er entusiastiske i arbeidet med å utvikle det fysiske miljøet kan fungere som pådrivere og inspiratorer i prosessen.

Tips!

- Hold personalmøter hvor alle får komme med sin mening om barnehagens fysiske miljø og hva de tenker bør bevares eller endres.
- Ta alle med i planleggingsprosessen av utviklingen av det fysiske miljøet.
- La alle få meningsfulle oppgaver og ansvarsområder.
- Sett av tid til å jobbe praktisk sammen om å utføre endringer.

Styrers rolle

Styrer er sentral i prosessen med å kontinuerlig utvikle det fysiske miljøet i barnehagen gjennom inspirasjon, støtte og praktisk tilrettelegging.

Støtte fra styrer er en nøkkelfaktor for å lykkes med endringsprosesser, og at motivasjonen for utvikling skal vedvare. Styrer har også ansvar for at hensikten med endringene blir tydelige for personalgruppa.

Enkeltpersoner i personalgruppa som er entusiastiske i arbeidet med å utvikle det fysiske miljøet bør få nøkkelroller og fungere som pådrivere og inspiratorer i prosessen.

VIKTIGE FAKTORER FOR STYRERS ROLLE

PLANLEGGING

Styrer bør være sentral i planleggingen av hvordan personalgruppa sammen skal jobbe med det fysiske miljøet.

- En klar plan er klargjørende for alle involverte og det blir lettere å dra i samme retning.

INFORMASJON OG KOMMUNIKASJON

Styrer er ansvarlig for at alle i personalgruppa får relevant og nyttig informasjon om hva som skal gjøres, hvordan det organiseres, og hvem som skal ha hvilken rolle og ansvarsområder.

- Åpen kommunikasjon rundt relevant informasjon er viktig
- Styrer bør både komme med innspill selv, og men også være lydhør for innspill fra personalet.

TID OG RESSURSER

Klare rammer for tid og ressurser for å jobbe med utvikling av det fysiske miljøet bør være på plass, og er styrers ansvar.

- Å utvikle det fysiske miljøet i barnehagen krever at man setter av nok tid til planlegging, gjennomføring og videreutvikling.

Tips!

- Hold egne personalmøter hvor utvikling av det fysiske miljøet drøftes.
- Lag en klar plan for de ulike rommene i barnehagen, inne og ute.
- Gi god nok tid til å jobbe med det fysiske miljøet; sett gjerne av planleggingsdager til å jobbe sammen i dugnad.
- Følg opp motivasjon og engasjement kontinuerlig. Jobben blir aldri ferdig. Dette er en prosess.

Personalets rolle

Med personalets rolle mener vi den enkelte ansattes forståelse av sin egen rolle, både når det gjelder å bidra til utviklingen av det fysiske miljøet, men også i møtet med barna og hvordan de ønsker å ta i bruk miljøet.

Personalets rolle er nært knyttet til både deres kunnskap og kompetanse, men også det eierskapet de har til arbeidet.

Åpenhet for innspill fra andre kollegaer, ledere eller eksterne aktører vil kunne bidra til økt kunnskap og motivasjon til å bidra, samtidig som at hver enkelt må oppleve at de får mulighet til å bruke den kompetansen de har.

VIKTIGE FAKTORER FOR PERSONALETS ROLLE

HOLDNINGER OG ROLLEFORSTÅELSE

Personalets holdninger er ofte avgjørende for om man kan få til utviklingsprosesser.

Hvilke holdninger man har til regler, rutiner, ryddighet, risiko osv. kan være forskjellige, og gjøre at personalet går inn i prosesser med ulikt ståsted.

KOMPETANSE

På samme måte som holdninger påvirker ståsted i prosesser kan ulik kompetanse i personalet gjøre det samme.

Kunnskapsoverføring på en jevnbyrdig måte, hvor personalet lærer av hverandre, kan gi et felles utgangspunkt for videre arbeid.

OPPLEVELSE OG ERFARING

Å oppleve at det daglige praktiske arbeidet på sikt blir lettere for personalet kan gi motivasjon til å fortsette utviklingsprosessen.

Erfaring med hvordan det fysiske miljøet bidrar til å fremme barns lek og trivsel bør deles i personalgruppen slik at man kan lære av hverandre.

ENDRINGSVILLIGHET

I utviklingsprosesser er endringsvillighet og tålmodighet nøkkel-faktorer. Det er viktig at personalet er forberedt på å legge om rutiner og egen praksis, og ha mot til å prøve igjen om man ikke lykkes.

Tips!

- Avklar holdninger i personalgruppa slik at dere kan finne et felles utgangspunkt og mål.
- Avklar kompetansen i personalgruppa og identifiser hvem som kan bidra med hva.
- Del erfaringer dere gjør dere underveis i prosessen, både gode og mindre gode.
- Snakk om utfordringer og vanskeligheter som enkelte kan oppleve i arbeidet med endringene, og hjelp hverandre med å finne løsninger på problemer.

Organisering av tid og rom

Hvordan personalet organiserer rom og tid i sin barnehage er viktig for om barna kan benytte seg av det fysiske miljøet og ta det i bruk til lek og aktivitet.

Stramme dagsplaner og rutiner kan medføre at barnas lek blir avbrutt eller ikke kommer ordentlig i gang.

For å ta i bruk det potensialet som ligger i det fysiske miljøet må alle rom og arealer være tilgjengelige for barna, og personalet må fordele seg i arealet på en hensiktsmessig måte.

VIKTIGE FAKTORER FOR ORGANISERING AV TID OG ROM

FLEKSIBILITET

- Å ha fleksible planer hvor man er oppmerksom på hva barna holder på med og tilpasser aktiviteter og gjøremål er viktig for at leken får utvikle seg, vedvare og avsluttes på en god måte.

FORDELING AV PERSONALET

Arealnormen for barnehager skal sikre nok plass for alle barna som er der.

- Personalgruppa bør fordele seg i arealet slik at man unngår avstengte rom og lukkede dører.
- Barn bør ha mulighet til å bruke alle tilgjengelige arealer i barnehagen.

FLYT MELLOM ROMMENE

Leken er uforutsigbar og trenger å få utvikle seg på sin egen måte.

- Ulike fysiske miljøer og rom kan gi videre drivkraft til leken og barna bør derfor ha mulighet for fri flyt mellom rom og steder.

GOD TID

Å starte, utvikle, vedvare og fullføre lek tar tid.

- I barnehagen bør alle ha god tid til engasjement og fordypning.
- Å gi prosesser og aktiviteter god tid gir gode forutsetninger for trivsel, lek og læring.

Tips!

- Ha en fleksibel plan for dagen, og unngå å avbryte lek og aktivitet som fungerer godt.
- Sørg for at personalet er fordelt på de ulike tilgjengelige arealene og unngå lukkede dører.
- Innfør en «åpen-dør» praksis hvor barn kan bevege seg fritt mellom de ulike rommene.
- Sett av god tid til barnas frilek.

Identifisere barrierer

Hvis man skal sette i gang arbeid med å endre det fysiske miljøet i barnehager må man være forberedt på utfordringer. Å starte med å identifisere hvilke hovedutfordringer og barrierer man kan støte på vil hjelpe personalet til sammen å finne gode løsninger før problemene oppstår.

Både fysiske, personlige (hos barn, foreldre, ansatte) og organisatoriske barrierer kan gjøre utviklingsprosessen vanskeligere enn nødvendig.

Noen barrierer er vanskeligere å hankses med enn andre. Mange utfordringer kan løses, men noen krever at tiltakene justeres litt slik at man kan lykkes.

VIKTIGE FAKTORER FOR Å IDENTIFISERE BARRIERER

FYSISKE BARRIERER

Når man ønsker å endre det fysiske miljøet så kan inspirasjon og intensjon noen ganger overgå det som fysisk er mulig i barnehagen.

- Enkelte endringer i bygninger og uteareal kan rett og slett ikke gjennomføres.
- Det kan være nyttig å finne ut hva som ikke er mulig å gjøre og legge en plan for et godt alternativ, gjerne i samråd med vaktmester/driftsleder eller lignende.

PERSONLIGE BARRIERER

Ulike oppfatninger, forventninger og behov hos ulike personer og grupper bør tas i betraktning.

- Man trenger alle med på laget når man skal utvikle det fysiske miljøet og endre praksis.
- Vær åpen i dialogen med alle involverte og berørte.

ORGANISATORISKE BARRIERER

I de fleste barnehager er det visse rammer for hva som er mulig med hensyn til hvordan man organiserer dagsrytme, arealbruk, personalressurser, barnegrupper osv.

- Hvilke rammer man jobber innenfor bør avklares, samtidig som man bør utfordre rammene på en åpen og kreativ måte.
- Endring betyr at man må tenke nytt.

Tips!

- Identifiser barrierer som kan finnes i utformingen av bygninger og utearealer.
- Kartlegg hva som gjør endringene vanskelig i personalgruppa og finn løsninger for å lykkes i prosessen. En forventningsavklaring kan være nyttig.
- Fortell foreldre i barnehagen hvilke endringer dere har planlagt og vær åpen for reaksjoner og innspill fra dem.
- Avklar rammer for hva som er mulig å endre i organiseringen av barnehagehverdagen og vær kreativ i arbeidet med å finne nye løsninger.

Kunnskap og kompetanse

Personalet i barnehagen må sikres nok og relevant kompetanse om det fysiske miljøets betydning for barns lek, trivsel, læring og helse. Dette er en forutsetning for at barnehager skal lykkes med å stadig utvikle sitt fysiske miljø i tråd med barns behov, interesser og i tråd med rammeplanens intensjoner.

Kunnskap og kompetanse om det fysiske miljøets betydning vil også hjelpe personalet med å støtte barn i bruken av det fysiske miljøet, materialer osv. i det daglige pedagogiske arbeidet.

Både teoretisk input om temaet og støtte til å utvikle praktisk kompetanse er avgjørende for et godt og kontinuerlig arbeid i personalgruppa.

VIKTIGE FAKTORER FOR KUNNSKAP OG KOMPETANSE

EKSISTERENDE KUNNSKAP OG KOMPETANSE

For å utvikle høyere kunnskap og kompetanse må man vite hva man kan fra før.

På denne måten kan også personalet selv bidra i overføring av kunnskap og kompetanse seg imellom, og man kan identifisere nøkkelpersoner som kan bidra til å drive prosessen fremover.

KILDER TIL KUNNSKAP

Oppdatert kunnskap og kompetanse blant personalet krever at man orienterer seg i ny forskning og ny litteratur.

- Nettsider/-ressurser, barnehagefora og andre barnehagers erfaringer kan også være gode kilder til inspirasjon og ny kunnskap.

MILJØANALYSE OG OPPLEVELSER AV ENDRING

- Gjør en vurdering av hva som fungerer og ikke fungerer for både barn og ansatte, som utgangspunkt for planleggingen.

Tips!

- Kartlegg kunnskap og kompetanse i egen barnehage og bli enig om hva dere trenger mer informasjon om.
- Velg ut noe relevant og oppdatert litteratur som personalet leser og drøfter i fellesskap.
- Gjør en felles analyse av barnehagens fysiske miljø:
 - Hva fungerer bra?
 - Hva fungerer ikke så bra?
 - Hvilke endringer trengs?
 - Inviter eksterne aktører som kan hjelpe dere med økt kunnskap, kompetanse og praktisk bistand.

Notater
